

Emlékek és tanulságok

Interjú dr. Gergely István államtitkárral

A szegedi árvízkatasztrófa nemcsak az emlékezésre, hanem a tanulságok levonására és mai biztonságunk, védelmi képességünk áttekintésére is alkalmas. Ezért lapunk interjút kért dr. Gergely István államtitkártól, az Országos Vízügyi Hivatal elnökétől. Lapunk kérdéseit és válaszokat az alábbiakban közöljük.

Száz esztendeje, hogy a végzetes árvíz elpusztította Szegedet. Mit jelent igazából ez a dátum a vízügyi szervezetnek? Vannak-e Szeged tragédiájának maig ható tanulságai?

— Szeged tragédiája 1879-ben történelmünk talán egyik legnagyobb, hatásában legmegrázóbb árvízkatasztrófája volt. A város teljes egészében elpusztult, környezetével együtt 100 ezer ember vált hajléktalanná. Szomorú dolog tragédiát utólag elemezni, mégis kell, hiszen sok értékes tanulsággal szolgált és szolgál ma is az utókornak. A mi számunkra a legfontosabb: a nép, az ország valódi érdekeit az akkori uralkodó osztály — a tőkések, a nagybirtokosok, a nyereszkeskedő spekulánsok — érdekeinek alárendelő politika, a gazdasági hatalmaskodás tragédiákba torkollik. Szeged pusztulása esetében ez tételesen bizonyított. Két rövid idézettel szeretném ezt alátámasztani. Mit mondott Tisza Kálmán, az akkori magyar miniszterelnök azokban a vészterhes napokban? „Mindenki védje meg saját magát úgy, ahogy tudja.” Ezzel szemben mit mondott már évtizedekkel előbb Széchenyi István, a Tisza-völgyi parasztság földhöz juttatásának módját, gazdasági koncepcióját megalkotó államférfi? „A Tisza-völgyét és ennek orvoslását, mint én tartom, nem vidéki vagy éppen rokonszenvű, egy-egy határnak kedvező körülmények szerint kell felfogni, de országos és az egész roppant vízszervezetnek lehető legegyszerűbben kedvező szempontból...” Hozzátehetjük, hogy ennek megvalósításához Vásárhelyi Pál műszaki-tudományos elképzelései és konkrét tervei maradandó alapot adtak. Tehát a tragédia bekövetkezését nem csupán a kor szellemében, társadalmi berendezkedésében gyökerező káros politika és a Tisza féktelen áradása szomorú következményeként kell értékeljünk, hanem bűnös gondatlanságnak, hiszen az elkerülés lehetőségei — a gazdasági koncepció, a műszaki tervek, a technikai színvonal — mind adottak voltak. Ez az, amiben keresnünk kell a 100 év előtti események igazi tanulságát. Szeged újjáépítése a magyar vízgazdálkodásnak akkor az árvíz hatására megindult tudományos, technikai és szervezeti fejlődése e tekintetben csupán mennyiségi változást hozott. Minőségi változás az országunk, népünk valódi érdekeit szem előtt tartó szocialista építéssel következett be. Felszabadulásunkkor a háború poklában szétzilált országot, évszázados adósságokat vett kezébe a nép.

Ma már több mint három évtized történelmi tapasztalata birtokában joggal mondhatjuk — s ez szocialista társadalmunk lényegéből fakad —, mindent megtesz államunk azért, hogy dolgozó népünk békében, biztonságban haladhasson a fejlődés útján. Közte milliárdokat fordít árvízvédelemre, hogy meg ne ismétlődjen az 1879-es tragédia, pedig ma sem dűskálunk a javakban, csak abból jut, amit kemény munkával megteremtünk.

Miként minősíti ma a veszélyeztetett országrészek biztonságát? Van-e garancia arra, hogy a jövőben a rendkívüli árvizek ellen eredményesen tudunk védekezni?

— Árvízvédelmünk múltból örökölt adósságának jó részét szocialista tervgazdálkodásunkban már törlesztettük, fővédvonalaitaink fele már a ma kellőnek ítélt biztonság szintjére van kiépítve. Ez azt jelenti, hogy a jelentős árvizekkel szemben biztonsággal védettnek tekinthetjük magunkat és a katasztrófális árvizekkel szemben is egyre kedvezőbb eséllyel vehetjük fel a harcot. Ami a jövőt illeti, terveink szerint — a népgazdaság teherbíró-képességének függvényében — a következő két-három évtizedben szükséges árvédelmi rendszerünket a kockázati veszély által indokolt szintre kiépíteni.

Fejlesztjük és erősítjük a védekező szervezet ütőképességét is. Ez az, amit közvéleményünk a közvetlen árvízvédelmi fejlesztő munkából érzel. A korszerű vízgazdálkodás azonban ma már összekapcsolja a víz hasznosítását és a víz károkozása elleni küzdelmet. Ez a komplex törekvés érvényesül a nagy térségi vízgazdálkodási rendszerek kialakításánál, az olyan nagy létesítmények megvalósítása során is, mint Csehszlovákiával közösen épülő Duna-vízlepcsőrendszer, a kiskörei vízlépcső és a megyében tervezett csongrádi vízlépcső. Az árvizek mellett új veszélyek ellen is védekeznünk kell. Meg kell akadályoznunk, hogy a civilizációs szennyezés elpusztítsa vizeink életét, megmérgezze emberi életünk számos fontos ele-

mét. Ez már nemcsak beruházási vagy műszaki kérdés, hanem az egyes emberek és közösségek magatartását is meghatározó generációs felelősség. Így minden munkánkban, hétköznapijainkban, jövőt formáló terveinkben — közte a Tisza árvízét kordába szorító tevékenységünkben — egyaránt úgy kell eljárunk, hogy az a XXI. század kritikáját is kiállja.

Az idei árvízves időszaknak vannak-e már következtetései, módosítják-e ezek az OVH fejlesztési elképzeléseit?

— Az idei téli szélsőséges időjárás rendkívüli jelenségeket hozott a vízfolyásokon is. A rendkívüliséget szemléletesen érzékelteti, hogy az eddigi maximumokat meghaladó vízállások elleni küzdelmet a téli, zord időjárási viszonyok között kellett véghezvinni. Minden tiszteletet, köszönetet megérdemelnek az emberek, akik esőben, hóban, fagyban, a töltéseken járhatatlan sárban védtek, őrizték a gátak veszélyeztetett szakaszait. S hogy ez a köszönet milyen sokakat érint, jelzi, hogy a legnagyobb egyidejű létszám az idei védekezésben meghaladta a 7 ezer főt. Helytállásuk alapvető záloga volt az eredményes védekezésnek. Az árhullám — mint ahogy abban bízunk is — a Tisza alsó szakaszán ellapult és nem hozott újabb rekordokat Szeged táján. Még nem vonult le teljes egészében, azonban néhány következtetést máris le lehet vonni. Mindenekelőtt ismételtén igazolódott az, hogy számolni kell szinte az ország valamennyi folyóján az árhullámok magasságának és hevesességének növekedésével. Ezt egyértelműen bizonyítja, hogy a Tisza és a Bodrog árhullámai évszázadosnak vélt maximumokat haladtak túl néhány éven belül. Ennek okait folyamatosan vizsgáljuk és valószínűleg civilizációs hatás következménye. További tapasztalat, hogy igen nagy jelentősége van a korszerűen felszerelt, jól begyakorolt, ütőképes védelmi szervezetnek, ami rugalmasan mozgatva, szakszerűen tudja ellátni a védekezés rendkívüli feladatait.

Végül említem azt az igen jó tapasztalatunkat, amit a védekezésben együttműködő szervek kapcsolatában, együttműködésében láthattunk. Meggyőződésem, hogy az áldozatvállalás, a magasrendű felelősségtudat, amivel ezek a szervek hozzájárultak a vízügyi dolgozók munkájához, a legfontosabb tényezője volt az árvíz károkozás nélküli levezetésének. Összességében elmondhatjuk, hogy ezek a tapasztalatok nem módosítják, hanem megerősítik a fejlesztési elképzelések helyességét. Tudatos, tervszerű munkával tovább kívánjuk azokat folytatni, hogy közvéleményünket ne nyugtalanítsa, a termelőmunkát ne zavarja a fenyegető árvíz.

A vízügyi munkának számos nemzetközi kapcsolata van. Milyen az együttműködés az érdekelt szomszédos országokkal?

— A Duna és a Tisza a vízzel, partjaik gazdagságával ösidők óta mágnesként vonzotta a letelepedést kereső embert. Jelentőségük a lakosság, az ipar, a mezőgazdaság szinte kielégíthetetlen szomjával, olcsó vízzel, kimeríthetetlen energiáinkcsuk lehetőségével mára tovább nőtt, s a jövő fejlődésének is alapját adja. Ez indokolja, hogy mi, a partjukon élő népek szót értünk egymással. Célunk és érdekünk, hogy a vizet, mint közös érdekű természeti kincset — az érintett országok méltányos érdekeit tiszteletben tartva — gazdaságilag és műszakilag a legjobb hatásokkal védjük és hasznosítsuk. A vizek kártételei ellen pedig egymással szoros együttműködésben védekezünk.

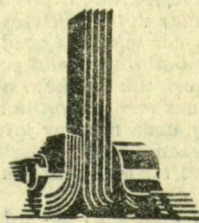
E célkitűzés jegyében törekszünk arra, hogy a kétoldalú vízügyi egyezményeket továbbfejlesszük, fokozatosan kiterjesszük vízgyűjtő területek egységére érvényes együttműködésre. E törekvéseink hatékony fóruma a KGST, ahol széles perspektívája nyílik az új típusú gazdasági együttműködésnek.

Ezek a fő irányvonalak olyan konkrét kapcsolatokat takarnak, mint azt, hogy csehszlovák barátainkkal közösen kezdtük meg közös Duna-szakaszunk hasznosítását. Külön is érdemes kiemelni a Szovjetunióval való kapcsolatunkat, hiszen földmunkagépparkunk zöme szovjet termék, az észak-pesti szennyvíztisztító mű szovjet berendezésekkel, szovjet tervek alapján készült. A KGST-n belül elkészült az érintett Tisza-völgyi országok részvételével a nemzetközi vízgyűjtő fejlesztését meghatározó közös terv.

Árvízvédelmünk hatékonyságát segítik a szomszédainkkal közösen kidolgozott árvízvédelmi együttműködési szabályzatok. Így közvetlen környezetünkkel — de távolabbi kiható kapcsolatainkkal is — szocialista külpolitikánk egészébe illeszkedően, annak részeként — a békés építőmunkán alapuló, a jószomszédi kapcsolatokra törekvő hatékony együttműködést folytatunk.

Árvízi kiállítások

A szegedi nagy árvíz centenáriuma ma, vasárnap, három kiállítás nyílik a Móra Ferenc Múzeum Horváth Mihály utcai Képtárában. Az *Árvízi képek* című bemutató a korabeli képzőművészeti ábrázolásokat sorakoztatja fel. Petrovics László, Telepy Károly, Roskovics Ignác, Pataky László, Greguss Imre árvízi témájú képei mellett bemutatják a Magyar Nemzeti Galéria és a szolnoki Damjanich Múzeum anyagából válogatott, tiszai ihletésű festményeket. Böngészésre ad módot a *Szegedi városrekonstrukció, várostervek* című tárlat, mely az újjáépítés dokumentumait — tervrajzokat, vázlatokat, írásos anyagokat — tár a közönség elé. A harmadik kiállítás 17 szegedi képzőművész vallomása a folyóról, *A mi Tiszánk* címmel. Több mint ötven műben mondják el, mit jelent számukra ez a folyó. Képeinket kedvcsinálónak szántuk: az elsőt Vágó Pál híres árvízi festményén dolgozik; egy korabeli tervrajz — a színház oldalnézete; Pataky Ferenc festménye a szegedi alkotók anyagából.

